

1 dekabr QIÇS-ə Qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günüdür

QIÇS qazanılmış ümumünçətışmazlığı sindromu deməkdir. Hazırda müdhiş miqyas almış QIÇS epidemiyası insan həyatı üçün təhlükə törədən bələya çevrilib. Bu qlobal problem cəmiyyətin bütün təbəqələrini -milleti, icmanın, ailəni, hər bir fərdi əhatə edir və bütün dünya üzrə sosial-iqtisadi inkişafı sarsıdır. Bu xəstəliyə yoluxmuş şəxs orta hesabla 5-10 il ərzində sağlam görünür və hətta bəzi hallarda orqanizmində bu virusun kök salmasından heç özü-nün də xəbəri olmur.

QIÇS o zaman inkişaf etməyə başlayır ki, immunçətışmazlığı immun sisteminin mühüm toxumlarının böyük bir hissəsinə yayılmaqla inkişaf edir. Bu zaman inkişaf sistemi o qədər zəifləyir ki, artıq orqanizmin müxtəlif yoluxucu və şiş xəstəliklərdən müdafiə imkanı tamami-

lə tükenir. BMT-nin QIÇS ilə Mübarizə Proqramının və «Ümüdünya Səhiyyə Təşkilatının 2004-cü ilin sonunda apardığı texniki hesablaşmalarla görə insanın immunçətışmazlıq virusu ilə yaşayın insanların sayı təqribən 42 milyona çatmışdır. QIÇS-dən ölenlərin sayı 24 milyonu keçmişdir. QIÇS infeksiyasi keçmiş Sovet məkanından başlayaraq, xüsusilə Ukrayna, Rusiya, Belarus və Moldovada böyük sürətlə yayılmaqdadır.

QIÇS-dən qorunmağın yeganə yolu sağlam həyat tərzi keçirmək və təsadüfi adamlarla münasibətlərdə ehtiyatlı olmaqdır. Həle 20 il əvvəl biz QIÇS xəstəliyinə çox uzaqda olan bir təhlükə kimi baxırdıq. Amma bu gündü reallıq başqadır. Ona görə də bu sahədə insanları maarifləndirmək üçün tədbirlər görülür. Beynəlxalq

qurumlar da bunun qarşısını almaqda kömək edir. Alimlər «XXI əsrin vəbəsi» adlandırdıqları bu virusa qarşı bütün dünyada müharibə elan etmişlər. QIÇS epidemiyasını «zəmanəmizin inkişaf yolunda ən təhlükəli problem» adlandıran BMT bütün hökumətləri bu məsələnin həlli zəminində daha güclü və əlaqələndirilmiş bir hərəkat üzrə qlobal işlər görməyə çağırır.

Azərbaycan hökuməti də bu dəhşətli xəstəliyin qarşısının alınmasına böyük əhəmiyyət verir. 1996-ci ildə Azərbaycan Parlamenti «İnsanın immunçətışmazlıq virusunun töretdiyi xəstəliyin yayılmasının qarşısının alınması» haqqında Qanun qəbul etmişdir.

Dünyanı bu müdhiş xəstəliyə qarşı mübarizə aparmağa sövq etmək üçün BMT-nin xüsusi qərarı ilə 1 dekabr QIÇS-ə qarşı Beynəlxalq Mübarizə Günü elan edilmişdir.

A. CƏLİLOV.

Dünyanın ən yüksəkdə yerləşən ölkəsi

Dünyanın ən yüksəkdə yerləşən ölkəsi Nepaldır. Budduzm məhz burada yaranıb və o, bu gün də dünyanın ən qədim dövləti hesab olunur. Ən yüksəkdə yerləşən ölkə uca dağları üzərindədir. Yerli sakinlər inanırlar ki, onların ölkəsi torpağın təkində Himalay dağları ilə birlikdə yaranıb. Nepal inanc, meditasiya və Tibet təbabəti həvəskarlarının yeridir. Bu ölkədə çoxlu sayıda buddha məbədləri və monastırları vardır. Buradan həmçinin asanlıqla Tibetə, eləcə də Dünyanın Damı olan Everest zirvesinə çatmaq olar. Ən qədim dağlıq ölkənin min illərlə tarixi vardır. Burada, demək olar ki, müharibələr olmayıb. Ölkədə çoxlu dini abidələrə rast gəlmək mümkündür. Onlardan bəziləri YUNESKO-nun Dünya İrsi siyahısına daxil edilib. Hər il bu ən yüksək ölkəyə təkcə ölkənin tarixi və gözəlliyi yox, eləcə də Everest dağının cəlb etdiyi çoxlu sayıda turist gelir. Dünyada en yüksək yerdə yerləşən ölkənin paytaxtı Katmandudur. Ölkənin əhalisi 28 875 140 nəfərdir. Nepalın ümumi ərazisinin təqribən 40 faizi dəniz seviyyəsindən 3000 metr yüksəklikdə yerləşir. Buna görə də Nepal haqlı olaraq ən yüksək ölkələr siyahısına liderlik edir. Ölkə Himalay dağlarının yamaclarında yerləşir, ona görə də burada iqlim hündürlükdən asılıdır. Nepali cənubdan şimala yüksələn böyük nərdivan kimi təqdim edirlər. Nepal bir neçə iqlim zonasına malik olduğu üçün dünyada ən unikal ölkə hesab edilir. Ölkə şimal tərəfdən Tibet, cənub tərəfdən isə Hindistanla sərhəddir. Ölkənin ümumi sahəsi 147 181 kv.kilometrdir. Mərkəzdə qayalı dağlardan ibarət vadilər vardır. Dağlarda çoxlu sayıda terraslar müşahidə etmək olar. Məhz burada qədim vaxtlardan düşü yetişdirirlər. Buna görə də ölkənin milli yeməyi "dal"- maş və təzə soya

ilə yeyilən qaynanmış düydür. Nepallılar ət yeməklərini yalnız bayramlarda yeyirlər. O, bu ölkədə delikates hesab edilir. Buna görə də nepallılar vegetariandırlar. Burada ət kimi camış, keçi və ya cüce ətindən istifadə edirlər. İnək isə Nepalda müqəddəs hesab edilir, bu səbəbdən də inək ətindən heç bir yemek hazırlanır.

Deniz seviyyəsindən 2000-4000 yüksəklikdə olan dağətəyi ərazidə dünyanın ən hündür Himalay dağı yüksəlir. Turistlər Lumbiniyə də getməyi sevirlər. Bu şəhər Buddanın vətəni hesab olunur. Nepalın populyar kurortu isə Pokharadır. Şəhər dünyanın ən gözəl göllərindən biri-Fevanın sahilində yerləşir.

1 dekabr: Marşal Georgi Jukov (1896-1974) anadan olmuşdur. Böyük Vətən müharibəsi dövründə böyük sərkərdəlik qabiliyyəti ilə hörmət qazanmışdır. 4 dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür.

2 dekabr: Həkim-cərrah Kərimbəy Mehmandarov (1854-1929) Şuşada anadan olmuşdur. Peterburq Tibb-Cərrahlıq Akademiyasını bitirəndən sonra Rusiyada, 1923-cü ildən sonra Azərbaycanda həkim işləmişdir. Tədqiqatları əsasən epidemik infeksion xəstəliklərin profilaktikası və müalicəsinə həsr olunub.

3 dekabr: Beynəlxalq Əlliillər Günüdür.

5 dekabr: Xalq artisi Həsənağa Salayev Bakı-

da (1912-1981) anadan olmuşdur. Böyük Vətən müharibəsində iştirak edib. 1938-ci ildən səhnə fəaliyyətinə başlayıb, Akademik Dram Teatrında işləyib. Güclü xarakterli obraxzalar ifaçısı kimi tanınırdı. Bədii və televiziya filmlərində də çəkilib.

Hərbi xadim, mühəndis qoşunları general-majoru Əmir Rüstəmov 1909-cu ildə Şuşada anadan olmuşdur. Əvvəllər mülki işlərdə işləyib, 1932-ci ildən hərbi xidmətə başlayıb. İkinci dünya müharibəsində fəal iştirak edib, 2 hərbi akademiya bitirib. Müharibədən sonra orduda mühəndis qoşunlarında rəhbər vəzifələrdə, hərbi

akademiyada kafedra rəisi işləyib. Moskvada yaşayıb.

Tibb elmləri doktoru Gülxar İmaməliyeva 1907-ci ildə Qrozni şəhərində dünyaya gəlib. Bruselyoz xəstəliyini öyrənen ilk azərbaycanlı qadındır.

Xalq rəssamı Nadir Əbdürəhmanov (1925-2008) Laçın rayonunda anadan olmuşdur. Əsərin mösiət və mənzərə janrından işləmişdir. Onun əsərləri dünyanın bir sıra muzeylərində saxlanılır. Azərbaycan Rəssamlar İttifaqı idarə Heyətinin sədri (1961-1972) işləmişdir.

7 dekabr: Azərbaycan Xalq Cumhuriyyətinin rəh-

SMS spam biabırçılığına nə vaxt əncam çəkiləcək?

Belə bir sualla noyabr ayının əvvəllerində «Azərsel» xidmət şöbələrində bbrin işçisinə müraciət etmişdim. Bizim söhbətimiz Bakı şəhər sahini Behruz Qəhrəmanovun eyni ilə «Azərbaycan» qəzetində dərc olunan məktubundakı fikirlər ətrafında cəreyan etmişdi: Əlbəttə, cavab məktubdakı kimi qeyri-müəyyən olaraq qalmışdı.

Qeyd edək ki, həmin suala başqaları da cavab tapmaq arzusunda oldu. Belə çıxır ki, bu dərdi daşıyanlar nəinki Bakı şəhərində, hətta regionlarda da çoxdur. Odur ki, «Qəbelə» oxucuları üçün də maraqlı olacağını düşünərək «Azərbaycan» qəzetinin 16 noyabr 2014-cü il tarixli sayının 10-cu səhifəsində dərc olunan məktub olduğu kimi «Qəbelə» oxucularına təqdim edirik. Yəqin ki, bu irad onların da ürəyincə olacaqdır.

Spam-ingilis sözüdür. Belə ki, kommersiya, reklam və başqa məzmunlu bildirişlərin (sifarişlərin, məlumatların, xəbərlərin) onları almaq arzusunu bildirməmiş şəxslərə kütləvi e-mail məktubu və ya mobil telefon SMS-i formatında göndərilməsinə "spam" deyilir.

İnternet və mobil telefon şəbəkələri yaranandan spam baş alıb gedir. Milyonlarla insan poçtlarına və telefonlarına göndərilen arzuolunmaz məktub və ya SMS-lərdən zara gəlib desək, yanılmarıq. Qəribəsi də odur ki, dünya üzrə e-mail mübadiləsinin 80 faizi spamdan ibarətdir...

Bizim əhalini də mobil operatorlar vasitəsilə göndərilən SMS-lər boğaza yihib. Elə kəs olmaz ki, gün ərzində spam xarakterli ən azı 3-5 SMS almasın. Operator dəyişməyin də mənası yoxdur-hamisində

təqribən eyni vəziyyətdir. Bunu necə baş verdiyini, spama görə kimin daha çox məsuliyyət daşıdığını deyə bilərəm. Fakt odur ki, insanlar sifariş etmədikləri, göndərilməsinə razılıq vermədikləri, istəmədikləri bir "xidmət" in məcburi qaydada "istehlakçı"sına əvvəliblər. Üstəlik, bundan yaxa qurtarmaq imkanından da məhrumurlar. Maraqlıdır, operatorlar abonentlərin bu hüququnu tanıyır? Yəqin ki, onlar məsuliyyəti üzərlerindən atmaq üçün min bir "əsas" gətirəcəklər. Amma fakt odur ki, bu SMS spamlar həm vaxtimizi alıb əsəbimizi tarıma çəkir, diqqətimizi işimizden-güçü-müzənəyinə ayıır, həm də cibimizə birbaşa və dolayı zərbə vurur. Məlumdur ki, mobil cihazlar aktiv istifadə qat-qat çox enerji sərf edir. SMS elaqəsi-qəbulu də istisna deyil. Deməli, əlavə enerji sərfinə səbəb olan spam həm də əlavə xərc deməkdir. Çünkü telefonlara enerji havadan deyil, pulunu ödədiyimiz elektrik şəbəkəsindən doldurulur.

Onu da qeyd edək ki, dünyanın bir sıra ölkəsində spam qanunla qadağandır. ABŞ-da, Böyük Britaniyada, Almaniya, Avstraliyada, Yaponiyada, İtaliyada, İspaniyada, İsviçrə, Portuqaliyada, Avstriyada, Çində, Danimarkada, Finlandiyada və digər ölkələrdə spamla mübarizədə ən sərt cəza metodlarından istifadə olunur: bəzən milyon dollarla hesablanmış cərimələr, hətta hebs cəzası tətbiq edilir. Cari ilin oktyabr ayından qonşu Rusiyada SMS spam qanunla yasaqlanıb. Qardaş Türkiyədə də analoji qanun qəbul edilib və növbəti ilin mayından qüvvəyə minəcək.

Bəs bizdə buna nə vaxt əncam çəkiləcək?

FƏQVİMƏDƏN SƏTİRLƏR

barlarından biri olan Fətəli Xan Xoyski (1875-1920) Şəkidə anadan olmuşdur (Ata-babalı Cənubi Azərbaycanın Xoy vilayətindən gəliblər).

Azərbaycan Demokratik Cumhuriyyətinin ilk hökumət sədri və daxili işlər naziri olmuşdur. Üçüncü hökumətdə də bu vəzifələri aparmışdır. Azərbaycan Demokratik Respublikasının beynəlxalq aləmdə və xarici dövlətlər tərəfindən tanınmasında Fətəli Xan Xoyskinin müəyyən xidmətləri olmuşdur. 19 iyul 1920-ci ildə Fətəli Xan Xoyski Tiflisdə erməni terrorçuları Aram Erkayan və Misak Qriqoryan tərəfindən qətlə yetirilib.